Tiesību pārsūdzēt lēmumu realizācijas problemātika procesā par noziedzīgi iegūtu mantu

Juris Stukāns

*Rīgas Stradiņa universitāte,
Juridiskā fakultāte, Latvija
juris.stukans@tiesas.lv*

Kopsavilkums

Rakstā ir aplūkota procesā par noziedzīgi iegūtu mantu iesaistīto personu savu tiesību uz mantu realizācijas problemātika. Darba izstrādes gaitā tika analizēts procesā par noziedzīgi iegūtu mantu iesaistīto personu tiesību realizācijas kriminālprocesuālais regulējums, kā arī Latvijas starptautiskās saistības nodrošināt personu tiesības uz mantu realizāciju noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācijas gadījumā. Pētījuma rezultātā tiek atzīts, ka procesa par noziedzīgi iegūtu mantu kriminālprocesuālais regulējums ir nepilnīgs, neskaidrs un pieļauj iespēju atšķirīgi interpretēt tiesību normas, kas iekļautas Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā – “Process par noziedzīgi iegūtu mantu”.

Atslēgvārdi: process par noziedzīgi iegūtu mantu, tiesības pārsūdzēt lēmumu, procesa par noziedzīgi iegūtu mantu dalībnieki.

Ievads

2016. gadā Latvijas valdība apņēmusies pabeigt sarunas par iestāšanos Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijā (*Organisation for Economic Co-operation and Development* – OECD). OECD ir 1961. gadā dibināta starpvaldību organizācija, kas apvieno 34 attīstītākās pasaules valstis, tai skaitā arī 21 ES dalībvalsti. OECD definē, ka tās misija ir demokrātijas un tirgus ekonomikas principu ievērošanas veicināšana, kā arī valstu ilgtspējīgas tautsaimniecības attīstības sekmēšana globalizācijas kontekstā [5]. OECD eksperti norāda, ka Latvijai nepieciešams uzrādīt progresu jautājumā par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu Kukuļošanas apkarošanas starptautiskajos

biznesa darījumos darba grupai. Iepriekš minētais norāda, ka Latvijā vēl nav izdarīts viss iespējamais, kas nodrošinātu efektīvu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu un cīņu pret noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju.

Latvijas Republikas Satversmes 105. pantā noteikts, ka īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu, savukārt 92. pantā teikts, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Iepriekš minētais likumdevējam uzliek par pienākumu pieņemt tādu normatīvo regulējumu, kas nodrošina ikviena tiesību aizsardzību un likumisku interešu realizāciju īpašuma tiesību aizskaršanas gadījumā. Procesa par noziedzīgi iegūtu mantu mērķis ir mantisko jautājumu savlaicīga atrisināšana, pieņemot, ka pierādījumu kopums dod pamatu uzskatīt, ka mantai, kura izņemta vai kurai uzlikts arests, ir noziedzīga izcelsme vai saistība ar noziedzīgu nodarījumu. Tāpēc ikvienam, kurš uzskata, ka process par noziedzīgi iegūtu mantu aizskar viņa intereses, jānodrošina iespēja savas tiesības un likumiskās intereses aizstāvēt taisnīgā tiesā.

Darba mērķis

Izvērtēt tiesību pārsūdzēt rajona (pilsētas) tiesas lēmumu realizācijas iespējas kriminālprocesuālo regulējumu procesā par noziedzīgi iegūtu mantu.

Materiāls un metodes

Darba izstrādes laikā tika analizēts vēsturiskais un spēkā esošais kriminālprocesuālais regulējums, pielietota tiesību normu vēsturiskā, sistēmiskā, teleoloģiskā un gramatiskā interpretācijas metode, kā arī informācijas apkopošanas, sistematizācijas un analīzes izpētes metode.

Diskusija

Kriminālprocesa likuma 627. panta otrās daļas 2. punktā noteikts, ka lēmumā uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu procesa virzītājs norāda, kuras personas ir saistītas ar konkrēto mantu, tas ir, mantu, kura ir saistīta ar noziedzīgu nodarījumu vai kurai ir noziedzīga izcelsme. Savukārt Kriminālprocesa likuma 628. pants, norādot, kuras personas ir jāinformē par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanu, paredz, ka lēmuma kopiju par procesa par noziedzīgi iegūtu mantu uzsākšanu nekavējoties ir jānosūta aizdomās turētajam vai apsūdzētajam un personai, pie kuras manta tika izņemta vai tai tika uzlikts arests, ja šādas personas attiecīgajā kriminālprocesā ir, vai arī citai personai, kurai ir tiesības uz konkrēto mantu.

No iepriekš minētā izriet, ka ar mantu saistītas personas ir:

- aizdomās turētais vai apsūdzētais;
- persona, pie kuras manta tika izņemta vai tai tika uzlikts arests;
- cita persona, kurai ir tiesības uz konkrēto mantu.

Kriminālprocesa likuma 628. pantā arī noteiktas iepriekš minēto personu tiesības:

- personiski vai ar aizstāvja vai pārstāvja starpniecību piedalīties procesā par noziedzīgi iegūtu mantu;
- mutvārdos vai rakstveidā tiesā izteikt savu attieksmi pret pieņemto lēmumu;
- iesniegt tiesai pieteikumus.

Tomēr Kriminālprocesa likuma 628. pantā nav paredzēts, ka iepriekš minētās personas var iesniegt sūdzību par tiesas lēmumu.

Salīdzinot procesa par noziedzīgi iegūtu mantu kriminālprocesuālo regulējumu ar kriminālprocesā iesaistīto personu vispārīgiem noteikumiem, ir pamats atzīt, ka gadījumos, kad personai ir tiesības pārsūdzēt rīcību vai nolēmumu, tas tiek norādīts pie konkrētās personas tiesībām. Tāpēc nav skaidrs, kāpēc procesā par noziedzīgi iegūtu mantu personām nav noteikts, ka tās var pārsūdzēt tiesas lēmumu. Arī salīdzinot ar regulējumu par personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, pamattiesībām, Kriminālprocesa likuma 60.² panta pirmās daļas 9. punktā noteikts, ka personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, ir tiesības likumā noteiktajos gadījumos, termiņos un kārtībā pārsūdzēt procesuālos lēmumus. Novērtējot vispārīgo kriminālprocesuālo regulējumu par tiesībām iesniegt sūdzību, tas ir, saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 336. panta pirmo daļu sūdzību par kriminālprocesu veicošās amatpersonas rīcību vai nolēmumu var iesniegt procesā iesaistītā persona, kā arī persona, kuras tiesības un likumīgās intereses ir aizskartas ar konkrēto rīcību vai nolēmumu, ir pamats atzīt, ka regulējums nav attiecināms uz procesu par noziedzīgi iegūtu mantu. Tiesai, izskatot procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, nav pilnvaru konkrētajā kriminālprocesā, jo no konkrētā kriminālprocesa tiek izdalīti materiāli, lai izlemtu kriminālprocesā radušos mantisko jautājumu, kā arī tiesa nav procesa virzītājs, jo kriminālprocesā turpinās izmeklēšana un kriminālprocess paliek iestādē.

Kriminālprocesa likuma 631. panta pirmajā daļā noteikts, ka tiesas lēmumu 10 dienu laikā var pārsūdzēt apgabaltiesā, sūdzību vai protestu iesniedzot rajona (pilsētas) tiesā. Minētā norma paredz tiesības pārsūdzēt rajona (pilsētas) tiesas lēmumu, bet nenosaka, kuras personas to var izdarīt. Var pieņemt, ka tiesas lēmumu var pārsūdzēt personas, kuras ir saistītas ar mantu, bet tomēr ir pamats jautājumam – kāpēc tas nav noteikts pie personu tiesībām, ņemot vērā arī citu kriminālprocesā iesaistīto personu tiesību regulējuma principus. Tāpēc ir pamats atzīt, ka regulējums par tiesībām pārsūdzēt rajona (pilsētas) tiesas lēmumu nav precīzs un pieļauj dažādas interpretācijas.

Kriminālprocesa likuma 111.¹ pants paredz kriminālprocesā iesaistītās personas statusu kā kriminālprocesā aizskartam mantas īpašniekam. Vai šāds kriminālprocesuālais statuss ir personām, kuras iesaistītas procesā par noziedzīgi iegūtu mantu? No Kriminālprocesa likuma 111.¹ panta pirmās daļas izriet, ka kriminālprocesā aizskartais mantas īpašnieks ir īpašnieks vai likumīgais valdītājs, kura tiesības rīkoties ar mantu procesuālo darbību rezultātā ir ierobežotas vai atņemtas, un ja šai personai nav Kriminālprocesa likumā noteikto tiesību uz aizstāvību.

Tātad procesā par noziedzīgi iegūtu mantu ir tiesības piedalīties personai, kurai ir tiesības uz konkrēto mantu, bet kriminālprocesā var būt iesaistītā persona – īpašnieks vai likumīgais valdītājs, kura tiesības rīkoties ar mantu procesuālo darbību rezultātā ir ierobežotas vai atņemtas. No iepriekš minētā var secināt, ka procesā par noziedzīgi iegūtu mantu var piedalīties plašāks personu loks, jo tiesības piedalīties netiek ierobežotas ar īpašuma vai valdījuma tiesībām. Tātad Kriminālprocesa likumā ir divi atšķirīgi regulējumi par personām, kuras var piedalīties procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, un personām, kuru tiesības rīkoties ar mantu procesuālo darbību rezultātā ir ierobežotas vai atņemtas.

Interesants ir arī fakts, ka kriminālprocesā aizskartā mantas īpašnieka tiesības atšķiras no procesā par noziedzīgi iegūtu mantu iesaistīto personu tiesībām.

Kriminālprocesa likuma 111.¹ panta pirmajā daļā noteikts, ka mantas īpašniekam vai likumīgajam valdītājam personiski vai ar pārstāvja starpniecību ir šādas tiesības:

- 1) mutvārdos vai rakstveidā izteikt savu attieksmi pret pieņemtajiem lēmumiem attiecībā uz mantu;
- 2) iesniegt pieteikumus vai sūdzības par amatpersonu rīcību vai lēmumiem attiecībā uz mantu;
- 3) juridiskās palīdzības saņemšanai uzaicināt advokātu.

Tāpat Kriminālprocesa likuma 111.¹ panta otrajā daļā noteikts, ka mantas īpašniekam ir pienākums pēc procesa virzītāja pieprasījuma rakstveidā paziņot savu sūtījumu saņemšanas pasta vai elektronisko adresi un par tās maiņu, ar ko kriminālprocesā aizskartais mantas īpašnieks apņemas 24 stundu laikā saņemt kriminālprocesu veicošās amatpersonas nosūtītos sūtījumus un bez kavēšanās ierasties pēc procesa virzītāja uzaicinājuma vai izpildīt citus minētos kriminālprocesuālos pienākumus.

Personai, kura ir iesaistīta procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, Kriminālprocesa likumā pienākumi nav noteikti.

Salīdzinot personas, kura ir iesaistīta procesā par noziedzīgi iegūtu mantu, tiesību regulējumu ar aizskartā mantas īpašnieka tiesību regulējumu, nav saprotams, kāpēc ir atšķirīgs regulējums un vai tam bija un ir pamatojums. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto un izvērtējot tiesību normas, ir pamats atzīt, ka ir nepieciešami likuma grozījumi, lai novērstu neprecizitātes un nepilnības.

Kriminālprocesa likumā arī nav noregulēts, pēc kādiem kritērijiem procesa virzītājs procesā par noziedzīgi iegūtu mantu nosaka personu, kurai ir tiesības uz konkrēto mantu. Arī tiesu prakse dod pamatu secināt, ka procesa virzītājiem, kā arī tiesai nav skaidrības par to, kādām personām ir tiesības piedalīties procesā par noziedzīgi iegūtu mantu. Piemēram, kad tiek arestēts konts bankā, par procesu par noziedzīgi iegūtu mantu un par tiesas sēdi tiek paziņots bankai. Lietā tiek aicināts bankas pārstāvis, bet vai tam ir pamatojums, un vai banka, kas sniedz konkrētai personai pakalpojumu, atbilstoši Kriminālprocesa likumā noteiktajam ir persona, pie kuras manta tika izņemta vai tai uzlikts arests, vai tomēr tā ir konta īpašnieks.

Nemot vērā iepriekš izklāstīto, ir pamats secināt, ka būtu nepieciešams sakārtot regulējumu, lai tiesības pārsūdzēt tiesas lēmumu būtu noteiktas skaidri un precīzi, nepieļaujot to apšaubīšanu vai dažādu interpretāciju. Ir jānodrošina, lai likumā konsekvēnti tiktu lietoti termini. Kriminālprocesa likumā terminu pielietojums nav sakārtots, konsekvēnts un saskaņots. Vienā normatīvajā aktā jāpielieto vieni un tie paši principi, veidojot tiesību normas, izņemot gadījumus, kad atšķirīgai pieejai ir pamatojums un tādējādi arī izskaidrojums. Normatīvā akta teksta neskaidriība kalpo par pamatu atzinumam, ka tiesību realizācija tiek ierobežota.

Regulējums nav precīzs arī gadījumā, kad procesa virzītājs nav personai paziņojis par savu lēmumu saistībā ar konkrēto mantu, bet persona uzskata, ka tai ir tiesības uz konkrēto mantu, un vēlas iesaistīties procesā, kad materiāli ir jau tiesā.

Uz personas, kurai ir tiesības uz konkrēto mantu, procesuālo garantiju nepietiekamību tika norādīts jau 2010. gada decembrī profesores Ā. Meikališas un profesores K. Stradas-Rozenbergas veiktajā pētījumā “Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana”. Tajā minēts, ka joprojām aktuāls ir jautājums par iesaistīto personu nepietiekamo procesuālo garantiju sistēmu, jo KPL norādītās šo personu tiesības nevar atzīt par atbilstošām efektīvai tiesību aizsardzībai; noteikti, ka šīm personām neatkarīgi no to procesuālā statusa būtu jābūt tiesībām pašām piedalīties procesā un saņemt juridisko palīdzību (nevis pašām vai ar kāda starpniecību), kā arī tiesībām izteikt pretargumentus uz pieņemumu par tām piederošas mantas noziedzīgo izcelsmi, tostarp iesniegt pierādījumus [8].

Latvijas Republikas Saeima 2011. gada 8. jūlijā pieņēma likumu “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” [6], kas stājās spēkā 2011. gada 11. augustā, papildinot Kriminālprocesa likuma 629. pantu ar piekto daļu, kā arī 629. panta trešajā daļā svītvoja vārdus “un pārbauda iesniegtos pierādījumus” un ceturtajā daļā vārdus “piedalīties pierādījumu pārbaudē”. Kriminālprocesa likuma 629. pants regulē tiesas procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, nosakot tiesneša rīcību, saņemot lietu par noziedzīgi iegūtu mantu, un tiesas sēdes gaitu. Kriminālprocesa likuma 629. panta piektā daļa tika izteikta šādā redakcijā: “Procesa par noziedzīgi iegūtu mantu lietā esošie materiāli ir izmeklēšanas noslēpums, un ar tiem drīkst iepazīties procesa virzītājs, prokurors un tiesa, kas izskata šo lietu. Šā likuma 628. pantā minētās personas ar lietā esošajiem materiāliem var iepazīties ar procesa virzītāja atļauju un viņa noteiktajā apjomā.”

Iepriekšminētos grozījumus skarbi raksturoja zvērināts advokāts E. Rusanovs, norādot, ka “visbeidzot – trekna svītra būtiskiem taisnīgas tiesas elementiem tika pārvilkta pāri ar KPL grozījumiem, kas stājās spēkā 2011. gada 11. augustā.” [9].

Jāatzīst, ka ir pamats uzdot jautājumu, vai šāds regulējums, ierobežojot personas tiesības iepazīties ar lietā esošiem materiāliem, nodrošina personai iespēju pilnvērtīgi realizēt savas pārsūdzības tiesības.

Iepriekš minēto priekšlikumu grozīt Kriminālprocesa likuma 629. pantu pēc likumprojekta izskatīšanas otrajā lasījumā kā priekšlikumu iesniedza Tieslietu ministrija. Tieslietu ministrija kā pamatojumu vēstulē norādīja, ka praksē ir atšķirīga izpratne

par to, vai procesa par noziedzīgi iegūtu mantu materiāli ir uzskatāmi par izmeklēšanas noslēpumu. Kā argumentu tā norādīja, ka izmeklēšanas iestādes izvairās uzsākt un sūtīt uz tiesu procesus par noziedzīgi iegūtu mantu, jo ar materiāliem var iepazīties personas, kuras var būt arī aizdomās turētās personas pamata kriminālprocesā, no kura izdalīti materiāli, bet pirmstiesas izmeklēšana tiek turpināta. Tādējādi var tikt apdraudēta kriminālprocesa sekmīga izmeklēšana [7].

Rodas jautājums, vai var atzīt par pamatotu argumentu, ka izmeklēšanas intereses tiek pretstatītas personas interesēm aizstāvēt savas tiesības uz mantu. Ir jāņem vērā svarīgs nosacījums, ka procesu par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu var uzsākt lielākoties tikai tad, kad objektīvu iemeslu dēļ krimināllietas nodošana tiesai drīzumā (saprātīgā laikposmā) nav iespējama. Tādējādi kriminālprocess jau tiek izmeklēts un tuvojas beigām personas tiesību ierobežošanas termiņi pirmstiesas kriminālprocesā. Turklāt Kriminālprocesa likumā noteikts, ka, izbeidzoties pirmstiesas kriminālprocesa termiņiem, pirmstiesas kriminālprocess pret personu jāpabeidz vai jāatceļ visi ierobežojumi. Tāpēc ir pamats atzīt, ka likums paredz termiņus, kuros procesa virzītājam būtu jāsavāc un jānostiprina pietiekami daudz pierādījumu, lai izlemtu jautājumu par personas saukšanu pie kriminālatbildības. Ņemot vērā iepriekš minēto, ir pamats apšaubīt, vai izmeklēšanas noslēpums var kalpot par pamatojumu turpināt ierobežot personai tiesības zināt pierādījumus, uz kuriem balstās secinājumi par mantas noziedzīgu izcelsmi vai saistību ar noziedzīgu nodarījumu. Ir jāņem vērā arī otrs nosacījums, kad var uzsākt procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, proti, pierādījumu kopums dod pamatu uzskatīt, ka mantai, kura izņemta vai kurai uzlikts arests, ir noziedzīga izcelsme vai saistība ar noziedzīgu nodarījumu. Tātad, uzsākot procesu par noziedzīgi iegūtu mantu, izslēdzot visas saprātīgās šaubas, ir pierādīts, ka manta ir noziedzīgi iegūta. Tāpēc personām vairs nav iespēju ietekmēt jau iegūtos un nostiprinātos pierādījumus. Vērtējot jautājumu par tiesību ierobežošanu iepazīties ar pierādījumiem, ir jāņem vērā, ka jautājums par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu tiek izlemts galīgi un šobrīd likums neparedz šo jautājumu pārskatīt, ņemot vērā kriminālprocesa pabeigšanas veidu un rezultātu (piemēram, kriminālprocess tiek izbeigts, atzīstot, ka nav noticis noziedzīgs nodarījums).

Šobrīd tiek sagatavoti Kriminālprocesa likuma grozījumi, lai nodrošinātu Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 3. aprīļa Direktīvas 2014/42/ES par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūtu līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā, kas stājās spēkā 2014. gada 19. maijā un kuras saskaņā ar Direktīvas 12. pantu ieviešanas termiņš ir 2016. gada 4. oktobris, prasību ieviešanu Latvijas kriminālprocesuālajā regulējumā [1]. Minētais Kriminālprocesa likuma projekts ir pieejams Ministru kabineta interneta mājas lapā, jo jau 2015. gada 16. jūlijā likumprojekts tika izsludināts Valsts sekretāru sanāksmē. Diemžēl zvērināts advokāts E. Rusanovs 2016. gada 5. janvāra žurnālā "Jurista Vārds" publicētajā rakstā "Procesa par noziedzīgi iegūtu mantu regulējums Kriminālprocesa likumā" norādīja, ka šobrīd Tieslietu ministrijas attiecīgajā darba grupā teju slepeni notiek rosīgs darbs, lai realizētu vērienīgu šī procesa reformu, kas, protams, kārtējo reizi novedis jau pie tik ikdienišķi pierastajiem KPL [Kriminālprocesa likuma] grozījumiem [9].

Iepazīstoties ar likumprojektu, ir konstatējams, ka netiek mainīts regulējums attiecībā uz procesa par noziedzīgi iegūtu mantu dalībniekiem un viņu tiesībām, kā arī tiesībām lietas dalībniekiem iepazīties ar procesa par noziedzīgi iegūtu mantu materiāliem.

Latvijai saistošie starptautiskie tiesību akti nosaka pienākumu nodrošināt personai, kuras intereses skar process par noziedzīgi iegūtu mantu, iespēju efektīvi aizstāvēt savas intereses. Eiropas Padomes konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju (Varšavas konvencija) 8. pantā noteikts, ka ikviena dalībvalsts pieņem tādus normatīvos un cita veida aktus, kas var būt nepieciešami, lai nodrošinātu to, ka ieinteresētajām personām, kuras ietekmē 3., 4. un 5. pantā minētie pasākumi un citi attiecīgie šīs sadaļas noteikumi, ir pieejami efektīvi tiesiskās aizsardzības līdzekļi, lai aizsargātu šo personu tiesības [2]. Konvencijas 3. pants paredz konfiskācijas pasākumus, 4. pants paredz izmeklēšanas pasākumus un pagaidu pasākumus un 5. pants – īpašuma iesaldēšanu, izņemšanu un konfiskāciju.

Eiropas Padomes konvencijas par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu un izņemšanu 5. pantā noteikts, ka ikviena puse veic tādus likumdošanas un cita veida pasākumus, kādi nepieciešami, lai ieinteresētajām personām, uz kurām attiecas 2. un 3. pantā minētie pasākumi, tiek nodrošināta efektīva to tiesību juridiskā aizsardzība [3]. Konvencijas 2. pants paredz konfiskācijas pasākumus un 3. pants – izmeklēšanas pasākumus un pagaidu pasākumus.

Eiropas Savienības Padomes Pamatlēmuma 2005/212/TI (2005. gada 24. februāris) par noziedzīgi iegūtu līdzekļu, nozieguma rīku un īpašuma konfiskāciju 4. pantā noteikts, ka ikviena dalībvalsts veic pasākumus, kas vajadzīgi, lai ieinteresētajām pusēm, ko skar 2. (konfiskācija) un 3. pantā (paplašinātas konfiskācijas pilnvaras) paredzētie pasākumi, nodrošinātu efektīvus tiesiskās aizsardzības līdzekļus, lai sargātu to tiesības [4].

Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 3. aprīļa Direktīvas 2014/42/ES 8. pantā (par aizsargpasākumiem) noteikts, ka dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, kuru mērķis ir nodrošināt personām, kuras skar šajā direktīvā noteiktie pasākumi, tiesības uz efektīviem aizsardzības līdzekļiem un taisnīgu tiesu, lai saglabātu šo personu tiesības. Arī direktīvas preambulas 33. punktā noteikts, ka direktīva būtiski ietekmē personu tiesības – ne tikai aizdomās turēto vai apsūdzēto personu, bet arī tādu trešo personu tiesības, kurām netiek piemērota kriminālvajāšana. Tādēļ ir jāparedz konkrēti aizsardzības pasākumi un tiesiskās aizsardzības līdzekļi, lai šīs direktīvas īstenošanas gaitā nodrošinātu šo personu pamattiesību saglabāšanu. Tas ietver to trešo personu tiesības tikt uzklaustām, kas apgalvo, ka ir attiecīgā īpašuma īpašnieki, vai kas apgalvo, ka tām ir cita veida īpašuma tiesības ("reālas tiesības", "*ius in re*"), piemēram, lietojuma tiesības [1].

Salīdzinot Latvijas starptautiskās saistības un kriminālprocesuālo regulējumu par personas iespējām efektīvi realizēt savas tiesības, tika konstatēts, ka ir pamats diskusijai par jautājumu, vai Kriminālprocesa likumā ir paredzēti skaidri aizsardzības pasākumi un tiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas nodrošina personu, kuras nav aizdomās turēto vai apsūdzēto personu statusā, pamattiesību aizsardzību.

Secinājumi

Novērtējot procesa par noziedzīgi iegūtu mantu kriminālprocesuālo regulējumu, jāsecina, ka tiesību pārsūdzēt lēmumu realizācija procesā par noziedzīgi iegūtu mantu ir ierobežota. Procesā par noziedzīgi iegūtu mantu kriminālprocesuālais regulējums ir nepilnīgs, neskaidrs un pieļauj iespēju atšķirīgi interpretēt tiesību normas, kas iekļautas Kriminālprocesa likuma 59. nodaļā "Process par noziedzīgi iegūtu mantu". Analizējot tiesu lēmumus par mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, tika gūts secinājums, ka process par noziedzīgi iegūtu mantu un tiesības pārsūdzēt rajona (pilsētas) tiesas lēmumu nenodrošina personai iespējas pilnvērtīgi aizstāvēt savas intereses.

Vienā normatīvajā aktā jāpielieto vieni un tie paši principi, veidojot tiesību normas, izņemot gadījumus, kad atšķirīga pieeja ir pamatota un tādējādi arī izskaidrojama. Normatīvā akta teksta neskaidrība kalpo par pamatu atzinumam, ka tiesību realizācija tiek ierobežota.

Issues Related to the Rights to Appeal in Proceedings Regarding Criminally Acquired Property

Abstract

The research is dedicated to the issues of involved persons' rights to property in proceedings regarding criminally acquired property. During development of this research, the author studied the realisation of involved persons' rights in proceedings regarding criminally acquired property. The research examines Latvian international obligations, which ensure persons rights to property in case of confiscation of criminally acquired property. The research reveals that procedural regulation of proceedings regarding criminally acquired property is incomplete, ambiguous and allows possibility to different interpretations of legal provisions contained in the Criminal Procedure Law Chapter 59 – Proceedings regarding criminally acquired property.

Keywords: proceedings regarding criminally acquired property, rights to appeal court decision, participants in proceedings regarding criminally acquired property.

Literatūra

1. Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 3. aprīļa Direktīva 2014/42/ES par nozieguma rīku un noziedzīgi iegūto līdzekļu iesaldēšanu un konfiskāciju Eiropas Savienībā. Iegūts no: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=LV&t=PDF&f=PE+121+2013+REV+2> [sk. 19.03.2016.].
2. Eiropas Padomes konvencija par noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju. 16.05.2005. Starptautisks dokuments. Stājas spēkā 01.06.2010. *Latvijas Vēstnesis*, 205 (4191), 30.12.2009.
3. Eiropas Padomes konvencija par noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju. 15.10.1998. Likums. Stājas spēkā 23.10.1998. *Latvijas Vēstnesis*, 308/312 (1369/1373), 23.10.1998.
4. Eiropas Savienības Padomes 2005. gada 24. februāra Pamatlēmums 2005/212/TI par noziedzīgi iegūto līdzekļu, nozieguma rīku un īpašuma konfiskāciju. Iegūts no: <http://www.google.lv/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwiYpPPQjebLAhVTKywKHe9zBcgQFggdMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.ejn-crimjust.europa.eu%2Fajn%2Flibshowdocument.aspx%3FId%3D439%26Lang%3DLV&usg=AFQjCNH3NMjOCcetFaaZKbOuUdd7UTm8Pg> [sk.19.03.2016.].
5. Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (OECD). Iegūts no: <http://www.mfa.gov.lv/arpolitika/ekonomiskas-attiecibas/starptautiskas-ekonomiskas-organizacijas/ekonomiskas-sadarbibas-un-attistibas-organizacija-esao> [sk. 18.03.2016.].
6. Grozījumi Kriminālprocesa likumā. 08.07.2011. Likums. Stājas spēkā 11.08.2011. *Latvijas Vēstnesis*, 117 (4515), 28.07.2011.
7. Latvijas Republikas Tieslietu ministrija. Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētājam I. Čepānes kundzei [vēstule]. Iegūts no: [http://titania.saeima.lv/LIVS10/SaeimaLIVS10.nsf/0/73d4418a92c0cc78c22578b6003cb839/\\$FILE/2_1982.pdf](http://titania.saeima.lv/LIVS10/SaeimaLIVS10.nsf/0/73d4418a92c0cc78c22578b6003cb839/$FILE/2_1982.pdf) [sk.19.03.2016.].
8. Meikališa, Ā., Strada-Rozenberga, K. Pētījums "Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana". Iegūts no: www.tm.gov.lv/lv/ministrija/imateriali/MantKonf.pdf [sk. 19.03.2016.].
9. Rusanovs, E. Procesa par noziedzīgi iegūto mantu regulējums Kriminālprocesa likumā. *Jurista Vārds*, 2016; 1 (904): 24.–31. lpp.